

HOMILIE ARCIBISKUPA JANA GRAUBNERA

při zádušní mši svaté za kardinála Tomáše Špidlíka SJ
dne 29.4.2010 v olomoucké katedrále sv. Václava

Vzpomínáme na jednoho z nejvýznamnějších Čechů dnešní doby. V římském chrámu sv. Petra se s ním loučil sám papež Benedikt XVI. Tentyž den přišli do pražské katedrály všichni biskupové se zástupy lidu, aby za něj slavili mši svatou. Dnes stojíme kolem jeho rakve v Olomoucké katedrále.

Rodák z moravských Boskovic studoval nejprve latinu a českou literaturu v Brně, vstoupil k jezuitům, na Velehradě studoval filosofii, pak pokračoval studiem teologie v Holandském Maastrichu, italské Florencii a Římě, kde zakotvil na celý život. Od roku 1951 pracoval v českém vysílání vatikánského rozhlasu, kterému zůstal věrný pravidelnou páteční úvahou nad nedělními liturgickými texty až do posledních dnů života. V české koleji Nepomucenum v Římě působil jako duchovní vůdce bohoslovců 40 let. Přednášel na Gregoriánské univerzitě a na Papežském východním institutu jako řádný profesor od roku 1961. Vyrostl v uznávaného teologa, který přednášel v mnoha zemích světa. Jeho knihy, kterých napsal opravdu spoustu, se překládají do mnoha jazyků, nejen světových, třeba i do rumunštiny nebo korejštiny. Získal mnoho vědeckých ocenění a čestných doktorátů, byl třeba čestným členem Petrohradské akademie věd. Papež Jan Pavel II. ho jmenoval kardinálem. Tomáš kardinál Špidlík už nevydá novou knihu, ale věřím, že jeho knihy se budou číst ještě hodně dlouho a nyní budou o něm hovořit jiní.

Když jsme v evangeliu četli o nádherné velikonoční zkušenosti Ježíšových učedníků, myslel jsem na kardinála Špidlíka, zkušeného duchovního vůdce, který se dobře učil od Pána Ježíše. Vidíte v duchu tu scénu? Emauzští učedníci bývali Kristem nadšení, ale jeho ukřižováním pro ně vše skončilo. Plni zklamání opouštějí církevní společenství. Mají sice informace o Kristově vzkříšení, ale nevěří jim, považují je za babské povídačky. Živě o všem diskutují, ale nenacházejí světlo, ba utvrzují se navzájem v beznaději. Cestou se k nim přidá sám Kristus, ale oni zaslepeni bolestí ho nepoznají. On jim trpělivě naslouchá, nechá je vymluvit, vylít ze srdcí všechn smutek, ale pak jim vysvětluje Písmo a Boží slovo uzdravuje jejich srdce. Pomalu vyjdou ze své bolesti a začnou vidět potřeby cizího poutníka. Ten dělá, jakoby chtěl jít dál. Oni jsou už doma. Připozdívá se. Pozvou ho k večeři. Když láme chléb a pronáší požehnání, otevrou se jim oči. On zmizí, ale oni se vrátí ještě v noci do Jeruzaléma.

Kolika lidem Otec Špidlík trpělivě naslouchal a pomohl jim k otevření očí? Byl profesorem, ale nevnucoval své poznatky a názory. Pomáhal lidem otevřít oči a zakoušet radost z objevu pravdy, která mění život. Jeho věda procházela srdcem, on viděl člověka, kterého miloval, a proto se dovedl ke každému snížit. Nevnucoval své myšlenkové pochody, ale dělil se o plody svého poznání a podával je ve stravitelné formě. Znal mnoho, ale neutápěl se v detailech. Důležité byly pro něho souvislosti. Dlouhý život mu umožnil dělat poctivé analýzy, ale i dozrát k syntézám. Vrcholem pro něj nebylo vědění, ale moudrost. K té přiváděl mnohé a sám pokorně ustupoval do pozadí. Tak sloužil mnoha jednotlivcům z různých kultur i přes hranice církve. Navázané vztahy přátelské lásky se stávaly základem pro stavění významných mostů v ekumenismu i kultuře. I mnozí nekatolíci přijímali jeho práce, protože obdivovali jeho osobu. Třeba překlady některých jeho knih slouží i jako pravoslavné vysokoškolské učebnice teologie.

Duchovní vůdce jednotlivců se stal tvůrcem duchovních proudů světového významu, skutečným duchovním vůdcem, který nikomu nebral svobodu, protože vždy dělal, jako by chtěl jít dál, ale nechával v lidech radost z nových poznání a světlo Boží milosti, vnitřní svobodu a pokojnou jistotu pramenící z Boží blízkosti. Jeho žáky a čtenáře, kteří v něm viděli svého duchovního otce, nespočítáme. Jsou po celém světě. Mladí i staří, prostí i vzdělaní. I papež Jan Pavel ho zval. Vzpomínám, jak mi pan kardinál vyprávěl nejen o duchovních cvičeních, která kdysi dával papeži, ale i o soukromých přednáškách, které si papež objednával podle potřeby k pracovnímu obědu. Jednou to bylo třeba o pojmu krásy v ruské literatuře. Ano, po ovoci je poznáte.

Nejlepším doporučením pro učitele duchovního života je pohled na něho samotného, když lidé vidí, k čemu sám dozrál. V kardinálu Špidlíkovi viděli člověka vysoce vzdělaného, těžko bychom počítali například cizí jazyky, kterými mluvil - snad nejlépe to ukazuje perlička s označením jeho zpovědnice. Kostelník u sv. Petra, který dával jednotlivým kněžím na zpovědnici cedulku s označením jazyka, v němž zpovídá, třeba anglicky, španělsky, německy... dával P. Špidlíkovi cedulku tutti - všechny jazyky. Významnější však bylo, že v něm viděli člověka ušlechtilého, radostného, přátelského, snad jedním slovem: krásného. Rád vyprávěl spousty vtípů, ale nikdy se nikoho nedotkl, protože si každého vážil, odmítal poslouchat klepy o chybách různých lidí. Před zlem oči nezavíral, ale užíval Kristovu moc a hříchy přemáhal odpuštěním. Z očí mu vyzařovala krása, protože byl stále zahleděný do Boha. Všiml jsem si, jak po vzoru východních otců šeptá téměř stále tak zvanou modlitbu Ježíšovu: Pane Ježíši, smiluj se nade mnou hříšným. Výsledkem bylo stálé společenství s Ježíšem.

Máme tedy velký důvod k naději, že zesnulý otec kardinál má účast na Kristově vítězství a slávě, neboť svatý Pavel nás dnes ujistil: Pro svoje spojení s Kristem všichni budou povolání k životu. Ano, Kristus vstal z mrtvých jako první. Pak vstanou ti, kteří jsou Kristovi, až přijde. Kéž i náš vztah s Kristem je tak důvěrný a pevný, aby nás od Krista neodloučilo nic, ani smrt, abychom měli účast na jeho slávě, kde se setkáme s těmi, kteří nás ve víře předešli.